

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA GÖLGEDE KALMIŞ BİR KALEM: AFİF OBAY*

Sibel BULUT**

ÖZET

Kaynaklardan yaşam öyküsü ile ilgili olarak sınırlı bilgiye erişebildiğimiz Afif Obay, Cumhuriyet dönemi yazınında hem çeviri sahasında eser vermiş hem de telif eserler kaleme almış; ancak bugüne dek hiçbir çalışmaya konu olmamış, gölgede kalmış bir sanatçıdır. Afif Obay, Batı edebiyatından çevirilerin önemsendiği ve hız kazandığı bir dönemde pek çok önemli eseri dilimize kazandırmıştır. Racine'in *Phaidra*'sı, Molière'in *Zorla Evlenme*'si, August Strindberg'in *Düş Oyunu* adlı eseri, Gérard De Nerval'in *El Desdichado*'su, Andre Gide'in *Dar Kapısı*, J. J. Rousseau'nun *İtirafı*'nı Obay'ın çevirdiği eserler arasındadır. Ayrıca Henry Troyat'ın *Dostoyevski* biyografisi ve Edouard Maynial'ın *Maupassant'ın Hayatı ve Eserleri* adlı inceleme eserlerini çevirerek Batı edebiyatının önemli monografi çalışmalarını da dilimize aktarmıştır. Bu önemli çevirilerin yanında hemen hemen edebi türlerin her birinde kalem oynatmış olan Obay'ın *Ölmeyen Saatler* (1936) adlı bir şiir kitabı; *Fatmacık* (1936) ve *Büyükbabamın Pireleri* (1949) adlı çocuk tiyatrosu eserleri; *Panik* (1942) adlı bir romanı; *Kefil* (1960) adında bir radyofonik bir piyesi; *Mınav* (1936) adlı bir opereti vardır. Bu çalışmanın amacı, edebiyatımızın gün yüzüne çıkamamış bu önemli kalemini ve eserlerini tanıtmak, edebiyat tarihimizdeki yeri ve önemini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Afif Obay, şiir, roman, tiyatro, çeviri, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı

A PEN IN THE SHADOWS OF TURKISH REPUBLICAN LITRATURE: AFİF OBAY

ABSTRACT

Afif Obay, who we could not access any information about the his life story from the sources, he both translated many Works and wrote his own books during the Republican period but it is an artist who has remained in the shadows that has not been subject to any work until now. Afif Obay, has translated many important Works into our language at a time when it is important to be translated from Western literature and gain momentum. Racine's *Phaidra*, Molière's *Le Mariage forcé*, August Strindberg's *A Dream Play*, Gérard De Nerval's *El Desdichado*, Andre Gide's *The Narrow Door*, Confessions of J.J. Rousseau it is among the translated works of Obay. He also translated some important monographs of Western literature foreexample Henry Troyat's *Dostoyevsky* and Edouard Maynial's *Maupassant's Life and Works*. In addition to these important translations he has worked on almost every literary genres. He wrote a book of poetry called *Ölmeyen Saatler* (1936); children's theater works of *Fatmacık* (1936) and *Büyükbabamın Pireleri* (1949); a novel called *Panik* (1942); A radiophone theatre, called *Kefil* (1960) and an operetta

* Bu makale, 21-23 Eylül 2017 tarihleri arasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Belgrad Üniversitesi, The International Academic Forum ve Türk Tarih Kurumu işbirliği ile düzenlenen "I. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu"nda sunulan "Çok Yönlü Bir Yazı Makinesi: Şair, Yazar, Çevirmen Afif Obay" başlıklı bildirisinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şeklidir.

** Yrd. Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

e-posta: sibelbulut@ohu.edu.tr.

called *Mırmav* (1936). The purpose of this work is to make known this important author of our literary and introduce his works.

Key Words: Afif Obay, poetry, novel, theatre, translation, Turkish Republican literature

İbrahim Afif Obay¹'a Dair

Yaşamöyküsü ile sınırlı bilgiye sahip olduğumuz şair, yazar, çevirmen ve eğitimci Afif Obay'ın doğum tarihi 1904'tür (Cikar 2004: 751). Üniversite eğitimi için Paris'e gönderilmiş ve 1941 yılında İstanbul Üniversitesi Tiyatro bölümünde öğretim üyesi olarak göreve başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosunda uzun süre çalışan ve Batı edebiyatından önemli eserleri Türkçeye aktaran Afif Obay'ın TRT Ankara Radyosunda Program Müdürlüğü yaptığı, 'Radyodaki Aile' adlı programı da sunduğu bilinmektedir. Hayatı hakkında bu kısıtlı bilgilere ulaştığımız Afif Obay, 7 Nisan 2000 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

Yapıtları

1. Telif Eserleri

1.1. Ölmeyen Saatler: Afif Obay'ın tespit ettiğimiz ilk telif eseri 1936'da yayımlanan *Ölmeyen Saatler* adlı şiir kitabıdır. Kitap 'Ölmeyen Saatler', 'Dut Ağacı', 'Kalbini Arayan Adam', 'Leşe İnen Karga', 'Hamalın Ölümü', 'Türk Kartallarına' ve 'Vicdan' başlıklı yedi bölümden, farklı temalarda, farklı duyarlılıklarla kaleme alınmış yirmi beş şiirden oluşmaktadır. İlk dört bölümde aşk, ayrılık, özlem, tabiat temalı bireysel konulu şiirler yer alırken, 'Hamalın Ölümü'nden itibaren son üç bölümde şiirin atmosferi, konusu ve biçimi değişmiştir.

İlk dört bölümdeki şiirlerde Ahmet Haşim şiirine öykünen imgeler ve sözcüklerden örülü bir şiir atmosferi oluşturulmuştur. Görme ve koklama duyularına hitap eden bu şiirlerde kırmızı, kızıl ve sarı tonları resmedilirken, gül ve karanfil kokuları duyulmaktadır. Şiirlere konu olan zaman dilimi de Haşim gibi akşam ve gece saatleridir. Kitaba adını veren 'Ölmeyen Saatler' şiiri bu özel zaman diliminin güzelliğini konu alan bir şiirdir. Günün bu son saatleri şair için "ömrün ölmeyen saatleri"dir.

"Akşam, güzelliklerin sonsuzluğuna doğru,
Ruhum, hayran, açıyor kızıl kanatlarını.
Gün ilâhı sürerken son hızla atlarını,
Yağıyor ufuklara nurlu bir toz yağmuru

² Obay'ın adı rastladığımız kaynakların bir kısmında Afife Obay, Afif Orbay, Arif Obay, Arife Obay şeklinde hatalı yazılmıştır.

Bu nurların içinden, bulutların içinden
Geçen ruhum giyiyor ebedilik gömleği,
Sıyrıldıkça maddenin boyalı kerpicinden,
Zamanın boşanıyor çelikten zembereği.
Sesleri ışık olan, duyguları renk olan,
Zamanları ilahi zamanlara denk olan
Âlemler var ki benzer sahilsiz denizlere.
Bahtiyar yolculuğu sessiz bir âhenk olan
Dalgaları yarıyor ruhumun kanatları.
Onların arkasında bıraktığı izlere,
Gömülüyor ömrümün ölmeyen saatleri” (Obay 1936: 1).

Aynı bölümde yer alan ‘Güller’ başlıklı şiir de bu şiir atmosferinin ürünüdür:

“Mavi kesme vazoda kızıl güller duruyor...
Kızıl güller ki baygın, güller ki açık saçık.
Mavi kesme vazoda kızıl güller kuruyor,
Kokuları bir günlük, renkleri bir akşamlık.
(...)
Gönlüm, kıskan ki kızıl güllerin ölümünü,
Yaşamadın sen böyle doya doya bir günü” (Obay 1936: 3).

‘Karanfil’ başlıklı şiirde ise yalnız şiir atmosferi değil, şiir başlığı da Ahmet Haşim’den ödünçlenmiştir. Kelebek gibi düşmüş karanfil imgesi iki şiirin ortak noktasıdır:

“Düşmüş güzel karanfil ölü kelebek gibi,
Bir pencere altına; yaprakları burulmuş...
Kardeşleri balkondan gülüyor bebek gibi,
Büyük sini saksıya azametle kurulmuş” (Obay 1936: 4).

Hem şiir adı hem de imgelem açısından Ahmet Haşim şiirine benzeyen bir başka şiir de ‘O havuz’dur.

“Bakımsız bahçede içlenir durur,
Eski zamanlardan kalan o havuz.
Tarhları ot alır, ağaçlar kurur,
Onlara ağlayan bir can o havuz” (Obay 1936: 13).

Ay, yıldızlar, mehtap, göller, sahiller gibi tabiat manzaralarıyla dolu olan ‘Mehtap Var!’ başlıklı şiir ise Ahmet Haşim’in ‘Karanfil’ başlıklı şiirini çağrıştırmaktadır.

“Denizde geziyor nurdan kuğular,
Yıldızları emmiş şehvetli sular,
İniyor dallardan kızgın buğular,
Topraktan tütsüler uçuyor yer yer” (Obay 1936: 21).

‘Hamalın Ölümü’ başlıklı bölümden itibaren Obay’ın şiirindeki Ahmet Haşim tesiri tamamen yok olurken, bireysel temalardan sosyal temalara geçilmiştir. Yoksulluk, merhamet gibi temaların ağırlıklı olarak işlendiği bu şiirler, biçim olarak da daha önceki bölümlerden ayrılan düz yazıya yaklaşan uzun şiirlerdir ve öykülemeye dayalı bir anlatım tarzı hâkimdir.

“Bir hamal kaldırıma uzanmış boydan boya,
Varmış insan hırsını dinlendiren uykuya.
Burun deliklerinden, yarı açık ağzından,
Kuru, yanık bağına boşanan simsiyah kan,
Akçıl kıl diplerinde pıhtılaşmış kaskatı...
Bir lahzada su gibi akıp gitmiş hayatı.
Hem ihtiyar, hem cılız; birden kalbi daralmış,
Bir ekmek beklediği yükün altında kalmış
Başını yaslamışlar emektar semerine.
(...)” (Obay 1936: 37).

İlk bölümde Ahmet Haşim etkisi hâkimken, son üç bölümdeki şiirler Tevfik Fikret ve Mehmet Âkif’in sosyal konulu şiirlerini çağrıştıran sosyal duyarlılıkla kaleme alınmıştır. Özellikle ‘Son Dua’ şiirinde büyükannenin ölümündeki benzerlik dikkat çekicidir.

“(…)

Tarihi yaratan biz, mertliği yaratan biz,

Vatan için en iyi ölmesini biliriz.

Güneş bile yan baksa yerlere indiririz.

Bir taş kovuğu için kaç kartal boğuşuyor!” (Obay 1936: 45).

Ölmeyen Saatler’in tek şiirlik son bölümü ‘Vicdan’, kitabın diğer şiirlerinden farklı olarak çeviri bir şiirdir. Kardeşini öldüren Kabil’in korku dolu akıbetini konu alan bu uzun şiir, Victor Hugo’nun daha önce Türkçeye çevrilmemiş ‘La Conscience’ (Vicdan ya da Vicdan Azabı) şiirinin serbest çevirisidir².

“Ak saçları ürpermiş, sakalı darmadağın,

Kâh rüzgârın önünde, kâh altında sağanağın,

Kabil ve arkasında karısı, çocukları,

- Bacakları bükülmüş, kesilmiş solukları –

Allah’ın gazabından günlerce kaçsın,

Vardılar ulu bir dağ altında bir yamaca,

Akşamdı: Hepsi yere kapandılar, dağınık,

Uyudular... Sade o, sade Kabil uyanık.

(…)” (Obay 1936: 51).

1.2. Panik: 1942’de İstanbul Vakit Matbaasında basılan *Panik* (sonraki baskılarında *Fransa’da Panik*) yazarın tespit ettiğimiz tek romanıdır. Obay’ın eğitim amacıyla Paris’te bulunduğu sırada kaleme aldığı bu roman, “röportaj-roman” ibaresiyle yayımlanmıştır. Ancak roman incelendiğinde röportaj türünün özelliklerini taşımadığı, yazarın Paris’te tanıştığı Li-Fu-Şang adındaki bir Çinlinin hatıralarına dayandığı görülmüştür. Bu durum o dönemde röportaj ve hatıra/anı kavramlarının tam olarak oturmaması, dolayısıyla karıştırılmasından kaynaklanmış olmalıdır.

Her biri içeriği özetleyen bir başlıkla ayrılmış on iki bölümden oluşan romanın başında, ‘Okuyuculara Birkaç Söz’ başlığını taşıyan bir ön bilgilendirme bölümü yer almaktadır. Bu kısımda yazar, Fransa’da yaşadığı sırada bu romanı kaleme aldığını belirtip, bu yıllarda işgale uğrayan Fransa’nın yaşadığı buhran ve korku

³ Obay’ın Victor Hugo’dan çevirdiği başka şiirler de vardır: Oya Batum Menteşe’nin de kitabında değindiği A Quoi Songeaient Les Deux Cavaliers Dans La Foret (İki Atlı Ormanda Ne Düşünüyorlardı) ve Oceana Nox (Oceana Nox) bu şiirlerdendir (Batum Menteşe 1996: 91).

hakkında bilgi vermiştir. Romanın Çinli dostu Li-Fu'nun hatıralarına dayandığını da okuyucu ile paylaşmıştır.

Panik, II. Dünya Savaşı sırasında Fransa'nın Almanya ve onunla anlaşılan İtalya tarafından işgale uğradığı dönemde geçmektedir. Olayları hatıralarından öğrendiğimiz anlatıcı, romanın başkişisi olan Li-Fu-Şang, Çin'de doğmuş, Mançuri'de yerleşmiş, 1932'de Japonlar Mançuri'ye özgürlüğünü verince Milli Çin Kuvvetleri Başkumandanı Çankayşek'e taraftarlık ettiği için kaçmak zorunda kalmış bir askerdir. Taraftarlıkla suçlandığı askeri grup da onu casuslukla suçlayıp idama mahkûm etmiş, sonradan cezası sürgüne çevrilmiş ve bu sayede Paris'e kadar gelmiştir. Beş yıl Paris'te yaşayan Li-Fu, savaşın patlak vermesi ve Paris'e dek uzanmasıyla paniğe kapılmış halkla beraber kaçmaya başlamıştır. Yazarın romanlaştırdığı olaylar işte bu kaçış sırasında Li-Fu'nun yaşayıp defterine kaydettiği olaylardır.

Savaşın sebep olduğu korku ve panik ile kimi zaman günlerce yürüyerek kimi zaman araba ve trenle kaçan Li-Fu yol boyunca açlık ve sefaletle bilinmezliklere doğru sürüklenir. Bu yolculuk sırasında yazarla da tanışır, daha sonra Bordo'ya gitmeye karar verir. Bordo'da bir başka Türk öğrenci olan -ilerleyen sayfalarda yazarın da arkadaşı olduğunu öğreneceğimiz- Perihan ile tanışır. Li-Fu, kaçış karmaşası sırasında kocasını kaybeden, parasız bir başına sokaklarda yatan Perihan'a yardım eder. Kısa zamanda güzel bir dostluk kurarlar. Çok geçmeden Bordo'nun düşman kuvvetleri tarafından bombalanması sırasında iki dost birbirini kaybeder.

Li-Fu'nun gözünden takip ettiğimiz olaylar akışı burada kesilir. Araya yazar girer. 'Li-Fu-Şang'ın Defteri" başlıklı bölümde, Li-Fu'nun defterine nasıl ulaştığını anlatır. Li-Fu'dan ayrıldıktan sonra eşini bulan Perihan'ın yolu yazarla kesişmiştir. Bu sırada eşiyile beraber yurda dönme hazırlığı yapan Perihan, tanımadığı biri tarafından aranır. Telefondaki yabancı Perihan'a Li-Fu'nun durumunun kötü olduğunu söyler, acilen verilen adrese gelmesini tembihler. Perihan durumu yazara anlatır ve söylenen adrese beraber giderler. Adresin yakınlarında rastladıkları yabancı bir adam onlara gizlice bir kutu verir. Li-Fu'ya ulaşamayan Perihan ile yazarın, korkarak açtıkları kutudan Li-Fu'nun hatıralarını yazdığı bir defter ve not çıkar. Li-Fu defterini Perihan'a emanet etmiştir. Perihan da Türkiye'ye dönerken Li-Fu'nun defterini, bu defterden bir roman çıkartmak niyetinde olan yazara bırakmıştır.

Savaş, korku, panik, göç gibi durum ve duygular etrafında gelişen, Li-Fu-Şang'ın hatıralarına dayanan roman, Li-Fu ve yazar anlatıcının gözünden aktarılmıştır. Yazar anlatıcı, eserin ön sözünde okuyucuya roman hakkında bilgi verdikten sonra sahneden çekilmiş, anlatıcı rolünü Li-Fu devralmıştır. "Li-Fu-Şang'ın defteri" başlıklı son bölümde "Sevgili okuyucularım" hitabıyla meddahvari biçimde olay akışını keserek tekrar araya giren yazar, Li-Fu ve Perihan'ın akıbeti hakkında bilgi vererek anlatıcısı olduğu olayları aktarmaya devam etmiştir. Bu bölümde hem roman kişisi hem de anlatıcı olarak sahneye çıkıp sözü devralan

yazar, romanın yazılış sürecini de aktardığı için üstkurmaca³ özellikleri taşıyan bir anlatım tekniği kullanıldığı söylenebilir³.

Romanın başkışisi, eser boyunca –son bölüm hariç- olayları gözünden takip ettiğimiz, buna bağlı olarak diğer roman kişilerinin etrafında konumlandığı Li-Fu-Şang’dır. Romanın başında Paris’e gelene dek yaşadıklarını öğrendiğimiz Li-Fu’nun fiziki özellikleri, kamburluğu üzerinde de durulmuş, *Notre Dame de Paris*’in Kazimado (Quasimodo)’su ile arasında benzerlik kurulmuştur. Kalabalık bir kadroya sahip olan romanın diğer kişileri Per Mişel, Jermen, Mişlin, Madam Düpiye, Pol, Piyer, Pepe, Margörit, Komiser, Tagor, Jorjet, Sezar Sezalori, Elyan Sezalori, Nedret, Perihan, Leon Çavuş, Gabriel, Alfonso, Madam Garsiya yazar ve diğer üçüncü derecede önemli kişilerdir.

Olaylar, II. Dünya Savaşı yıllarının Fransa’ında Paris’ten Bordo’ya uzanan bir coğrafyada geçmektedir. Olayların büyük kısmı düşmanın önünden panik halinde kaçış sırasında geçtiği için mekânlar da çoğunlukla yollar, parklar, caddeler, sokaklar gibi açık mekânlardır. Çoğunlukla diyaloglara ve anlatıcının gözlemlerine yer verilen romanda birbirini izleyen iki bölümün başına Comtesse de Noailles ve Kur’an’dan alıntılar epigraf olarak eklenmiştir.

Tarihi olaylara dayanan *Panik*, dil ve üslûp açısından kuruluğa düşmemiş, sade ve akıcı bir dille kaleme alınmış bir romandır. Savaş korkusuyla kaçış sırasında çizilen insan ve tabiat manzaraları tasvirleri kadar bu tablonun iç dünyaya yansımalarına dair tahliller de başarılıdır. Bu canlı hatıralar adeta film sahneleri gibi sinematografik görüntülerle aktarılmıştır.

1.3. Kefil: 1960’ta yayımlanan *Kefil*, tek perde üç sahnelik radyofonik bir piyestir. Piyesin kişiler kadrosu Komiser Muavini, Polis Hasan, Adam (İlhami), Kadın (Ayşe Öğretmen) ve bekçiden oluşmaktadır. Olaylar mahalle karakoluna gelen ihbarla başlar. Mahallenin kızını rahatsız ettiği için adam yaralayıp hapse giren ve yeni salıverilen İlhami’nin karısını öldüreceği ihbar edilmiştir. Bunun üzerine polisler İlhami’yi aramaya giderler. Bu sırada karısının evine doğru yürüyen ve namusunu temizlemek için onu öldürmeyi planlayan İlhami, ilkokul öğretmenine rastlar. Yol boyu konuşurlar. Bu diyaloglardan İlhami’nin

³ “Üstkurmaca en bilinen tanımıyla ‘roman teorisi’ni roman yazma pratiği içerisinde gösterme işidir (Waugh 1984’ten akt. Demir 2008: 357). “Son otuz yıldır yazılan kurmaca metinlerde oldukça sık görülen bir uygulama olan üstkurmaca, ilk defa 1960 sonlarına doğru, romanın kendisi hakkında yazılan son dönem romanlarını kastederek, William Gass tarafından kullanılmıştır (Currie 1995’ten akt. Demir 2008: 357).

³ Üstkurmaca kavramı yeni olmasına karşın uygulaması oldukça eskiye dayanır; diğer ifadeyle bunu romanın kendisi kadar eski kabul edebiliriz. Zira üstkurmaca bütün romanların esasında bulunan bir işlev ya da eğilim olarak düşünülmelidir (Demir 2008: 357). Fransız, İngiliz ve Alman edebiyatını takip edip bu edebiyatlardan çeviriler yapan Afif Obay’ın postmodernist anlatılarda kullanılan üstkurmaca tekniğinden haberdar olabileceği düşünülse de romanın yazıldığı 1946 tarihi bu teknikten söz edebilmek için erken bir tarihtir. Bu sebeple *Panik*’te karşılaştığımız bu anlatım tekniği postmodernist romanın üstkurmaca tekniği olarak algılanmamalıdır. Burada kullanılan üstkurmaca tekniğinin modern romanlarda olduğu gibi kurmacayı gizlemek ve romancının anlattıklarının doğru olduğunun altını çizmek için tercih edildiği kanısındayız.

ilkokuldayken de kaba kuvvete başvurduğu, bunu gören öğretmenin onu cezalandırdığı; fakat okuldan atılmaması için öğrencisine kefil olduğunu öğreniriz. Öğretmeni bu olayları hatırlatarak İlhami'yi cinayetten vazgeçirir ve ruhunu huzura kavuşturur.

Üçüncü sahnede polisler İlhami'yi bir ağacın altında beklerken bulup karakola getirirler, sorguya çekerler ve kötü niyetli olmadığını, suç işlemeyeceğini anlarlar. Ancak salıvermek için birinin kefilliğini isterler. İlhami çocukluğunda olduğu gibi öğretmeni kefil gösterir; ancak polisler bunun mümkün olmadığını öğretmen Ayşe hanımın önceki yıl vefat ettiğini söylerler. Bu sırada İlhami'nin karısının evine kontrol etmek üzere gönderilen memurlar sahneye girer, kadının iyi olduğunu, şikâyetçi olmadığını, hatta İlhami'ye kefil olduğunu söylerler. Sınırlı bir kişiler kadrosu ile bir gün içinde geçen birkaç olay halkasından oluşan hacimce de küçük piyes, daha çok kıssadan hisse şeklinde bir anlatıma sahiptir.

1.4. Fatmacık, Büyükbabamın Pireleri ve Mırnav: Şiir kitabı, romanı ve piyeslerinden başka Afif Obay'ın edebiyat tarihi açısından en önemli tarafı ilk çocuk tiyatrosu yazarlarından olmasıdır. Muhsin Ertuğrul tarafından 1935-1936 sezonunda İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda başlatılan ilk düzenli çocuk oyunları arasında üçüncü olarak Afif Obay'ın *Fatmacık* adlı eseri sahnelenmiştir⁴. *Fatmacık* aynı zamanda ilk müzikli çocuk oyunudur. *Fatmacık*'ın sahnelenir sahnelenmez büyük ilgi gördüğü, salonların tıklım tıklım dolduğu, bu oyun sayesinde çocuklarını tiyatroya getiren velilerin sayısında ciddi bir artış olduğu kaydedilmiştir. Müziği Fehmi Ege tarafından bestelenen *Fatmacık*'ın, kısa zamanda yakaladığı başarısının sebebi ilk müzikli çocuk oyunu olmasına bağlanmış, bu oyundan sonra müziğin çocuk tiyatrosundaki başarısı görülüp yazılan oyunların hemen hepsi müzikli hazırlanmıştır (Nutku 2015: 267).

Afif Obay'ın çocuk tiyatrosu alanında ilklerden biri olan eseri sadece *Fatmacık* değildir. Muhsin Ertuğrul tarafından Şehir Tiyatrolarında başlatılan çocuk oyunları, 1947-1948 sezonunda Ankara Devlet Tiyatrosu'nda da sahnelenmeye başlanmıştır. Yine Muhsin Ertuğrul'un yönettiği Devlet Konservatuvarı Tatbikat Sahnesi Küçük Tiyatro'da üç çocuk oyunu sahnelenmiştir. Afif Obay'ın *Büyükbabamın Pireleri* adlı eseri devlet ödenekli bu ilk çocuk tiyatrosunda sahnelenen üç oyundan ikincisidir⁵ (Nutku, 2006: 133-134).

Afif Obay'ın radyofonik piyesi ve çocuk oyunlarından başka bir de *Mırnav*⁶ adlı bir opereti vardır. Müziği Adnan Bozer tarafından bestelenen üç perdelik *Mırnav* opereti, 1936'da sahnelenmiş, Celile Yıldız rolüne Semiha Berksoy hayat vermiştir.

⁴ Bu oyunların ilki Kemal Küçük'ün *Çocuklara İlk Tiyatro Dersi* adlı yapıtı, ikincisi olarak yine Kemal Küçük'ün "Gülmeyen Çocuk" adlı oyunudur.

⁵ Bu oyunların ilki M. Zeki Taşkın'ın *Altın Bilezik* adlı eseri, üçüncüsü ise yine Taşkın'ın *Kara Böcek* adlı oyunudur (Nutku, 2006: 133-134).

⁶ Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış bu operetin günümüz Türkçesine aktarımı ve tahlili tarafımızdan yapılmakta olup başka bir çalışmada sunulması planlanmaktadır.

2. Çevirileri

Afif Obay'ın çevirmen kimliği, şair ve yazar kimliğinin önündedir. Uzun süre Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda görev yapan Obay, bu kurumlarda çalıştığı sırada ve sonrasında Fransız ve İngiliz edebiyatının pek çok önemli eserini dilimize kazandırmıştır. Tercüme dergisinde yayımlanmış ve bu derginin sayfalarında kalmış şiir çevirileri de vardır. Yazarın kitaplaşmış çevirileri şunlardır:

Kaynak Eser	Çeviri Eser	Kaynak Eserin Yazarı	Türü	Çeviri Tarihi
Le Mariage forcé	Zorla Evlenme	Molière	Tiyatro	1944
Phaidra	Phaidra	Racine	Tiyatro	1945
Hassan	Hasan	James Elroy Flecker	Tiyatro	1945
A Dream Play (Ett drömspel) ⁷	Rüya Oyunu	August Strindberg İsveç	Tiyatro	1962
El Desdichado	El Desdichado	Gérard de Nerval	Şiir	1955
The Confessions	İtiraflar	J. J. Rousseau	Otobiyografi	1965
Strait is the Gate	Dar Kapı	Andre Gide	Roman	1969
Dostoyevski	Dostoyevski	Henry Troyat	Monografi	1965
La vie et l'oeuvre de Guy de Maupassant	Maupassant'ın Hayatı ve Eserleri	Edouard Maynial	Monografi	1958

Obay'ın ulaştığımız çeviri eser dökümü incelendiğinde, çoğunlukla Fransızcadan çeviriler yaptığı, ayrıca İngilizceden de James Elroy Flecker ve August Strindberg'e ait iki eser çevirdiği görülmektedir⁸. Edebi tür olarak daha çok tiyatro çevirileri yapan Obay, şiir, roman, otobiyografi ve monografi çevirileri de

⁷ Oyunun aslı 1901'de *Ett drömspel* adı ile İsveççe kaleme alınmıştır. Obay, bu eseri İngilizceden çevirmiştir.

⁸ Tercüme dergisinde yayımlanan şiir çevirileri de dikkate alındığında Afif Obay'ın Almanca da bildiği ve bu dilden şiir çevirileri yaptığı anlaşılmaktadır. Alman şairi Gottfried Benn'den yaptığı ve Tercüme dergisinde aslıyla karşılıklı olarak basılan şiir çevirisi rastladığımız örneklerdendir (Varlık Yıllığı 1962: 115).

yapmıştır. Tarih aralığı olarak ise 1944'te *Zorla Evlenme* oyunu ile çeviri sahasında kalem oynatmaya başlayan yazarın, bu tarihten 1969'a kadar edebi eser çevirmeye devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç

Afif Obay'ın, tespit ettiğimiz eserleri incelendiğinde Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında hem telif eserleri hem de çevirileri ile var olduğu görülür. Belli başlı edebi türler şiir, roman ve tiyatro alanında eser veren Obay'ın şiirlerinin özgün olduğu söylenemez. İki ayrı yaratım sürecinin ürünü olan şiirleri iki farklı karakter taşımaktadır. Bu da şiir yazmaya Ahmet Haşim tesirinde başlayan, onun şiir evrenini takip eden Obay'ın zamanla bu tesirden sıyrılıp sosyal içerikli şiirler yazdığını, bu evrede de Tevfik Fikret ve Mehmet Âkif Ersoy'un tesirine girdiğini göstermektedir.

Obay'ın roman sahasındaki tek eseri *Panik* ise İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'da yaşananları aktarması açısından tarihi bir belge olarak da önem taşımaktadır. Yazarın romanındaki üslubunun daha özgün olduğu da dikkati çekmektedir. Düz yazı türünde şiire göre daha üretken ve özgün eserler kaleme aldığı tespit ettiğimiz yazarın, tiyatro sahasındaki eserleri edebiyat tarihi açısından ilklerden olması ve başarı kazanması sebebiyle önemlidir.

Afif Obay'ın yazdığı döneme en önemli katkısı şüphesiz, çevirileri ile olmuştur. Tercüme Bürosu'nda çalışan Obay, Fransız ve İngiliz edebiyatlarından yaptığı çevirilerle Cumhuriyet dönemi edebiyatını beslemiş, yazarların ufkunu açmış, dünya edebiyatı ile aralarındaki köprülerden biri olmuştur. Tüm bu özellikleri ve eserlerine rağmen bugüne dek gölgede kalan Afif Obay'ın, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı dâhilinde şair, yazar ve çevirmen kimliği ile bilinmesi ve incelenmesi gereken bir isim olduğu kanısındayız.

Kaynakça

BATUM MENTEŞE, Oya (1996). *Bir Düşün Yolculuğu: Edebiyat, Sanat, Eleştiri Yazıları*. Ankara: Bilkamat Yayınları.

CIKAR, Jutta (2004). *Turkish Biographical Index*. München: Walter de Gruyter

CURRIE, Mark (1995). *Metafiction*. Longman: London.

DEMİR, Yavuz (2008). "Üst(ü)kurmaca A(n)l(a)tı Roman", Hece Düşüncede, Edebiyatta, Sanatta Modernizmden Postmodernizme Özel Sayısı, (138/139/140): 357-359.

NUTKU, Özdemir (2006). *Oyun Çocuk Tiyatro*. İstanbul: Özgür Yayınları.

NUTKU, Özdemir (2015). *Darülbedayi'den Şehir Tiyatrosuna*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

OBAY, Afif (1936). *Ölmeyen Saatler*. İstanbul: Gazetecilik Matbaacılık T.A.Ş.

OBAY, Afif (1942). *Panik*. İstanbul: Vakit Matbaası.

OBAY, Afif (1960). *Kefil*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

WAUGH, Patricia (1984). *Metafiction*. Routledge: Newyork.

Kollektif (1961). *Varlık Yılığ 1962*, İstanbul: Varlık Yayınevi